

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	1Sžso/81/2014
Identifikačné číslo spisu:	1013202252
Dátum vydania rozhodnutia:	31.05.2016
Meno a priezvisko:	JUDr., Ing. Miroslav Gavalec
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2016:1013202252.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací v senáte zloženom z predsedu senátu Ing. JUDr. Miroslava Gavalca PhD. a členov senátu JUDr. Igora Belka a JUDr. Jany Henčekovej, PhD., v právnej veci žalobcu: Mediaprint - Kapa Pressegrasso, a.s., IČO: 35 792 281, so sídlom Vajnorská č. 137, Bratislava, zast.: JUDr. Ľudmilou Penz Vachulovou, advokátkou so sídlom advokátskej kancelárie Krížna č. 47, Bratislava, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa - ústredie, so sídlom Ul. 29. augusta 10, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutí správneho orgánu, na odvolanie žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo dňa 18. júna 2014 č. k. 2S 305/2013-37, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo dňa 18. júna 2014 č. k. 2S 305/2013-37 m e n í tak, že žalobu z a m i e t a .

Žalobcovi právo na náhradu trov odvolacieho konania n e p r i z n á v a .

Odôvodnenie

I.

Konanie na správnom orgáne

1. Rozhodnutím č.: 50863-2/2013-BA z 02.12.2013 (ďalej na účely rozsudku len „napadnuté rozhodnutie“ - č. l. 6) žalovaná ako odvolací orgán podľa § 179 ods. 1 písm. b) zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení (ďalej na účely tohto rozsudku len „zák. č. 461/2003 Z. z.“) v zmysle § 218 ods. 2 zák. č. 461/2003 Z. z. potvrdila rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Bratislava č.: 704-0218037613-GC04/13 z 02.10.2013 (ďalej na účely rozsudku len „prvostupňové rozhodnutie“, resp. „prvostupňový orgán“) vo veci predpísaného penále za omeškané poistné na nemocenské poistenie, poistného na starobné poistenie a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie, poistného na invalidné poistenie, poistného na úrazové poistenie, poistného na garančné poistenie, poistného na poistenie v nezamestnanosti, poistného do rezervného fondu solidarity (ďalej na účely rozsudku len „omeškané poistné“).

2. V prvostupňovom rozhodnutí bolo žalobcovi predpísané penále v celkovej výške 91.758,43 € za

obdobie rokov 2004 až 2008 z omeškaného poistného.

Takto zistený nedoplatok na omeškanom poistnom bol žalobcom zaplatený po jeho predpísaní rozhodnutím dňa 18.07.2011, t. j. oneskorene.

3. V administratívnom odvolaní proti prvostupňovom rozhodnutí žalobca namietal, že penále mu bolo predpísané z omeškaného poistného, pričom sa nejednalo o vedomé neplatenie poistného ale o nesprávne pochopenie zákona. Žalobca v tejto súvislosti uviedol, že neskorým zistením porušenia povinností mu bola odobraná možnosť daná ostatným, a to i vedomým neplatičom poistného, ktorí neplnili odvodovú povinnosť v rovnakom období, no zákonom, t. j. ustanovením § 293bl zák. č. 461/2003 Z. z. im bola daná možnosť žiadať o odpustenie penále, resp. im penále bolo rovno zo zákona odpustené.

Rozhodnutie o predpísaní penále považuje za neprimerane tvrdé, nakoľko jeho pochybenie bolo zistené kontrolou až v roku 2011.

4. Tiež poukázal na prechodné ustanovenie k úpravám účinným od 01.01.2010, t. j. § 293bj zák. č. 461/2003 Z. z., podľa ktorého bolo za stanovených podmienok možné požiadať o odpustenie povinnosti zaplatiť penále za obdobie pred 01.06.2009, t. j. značnú časť obdobia, kedy žalobca nevedomky neodvádzal poistné a príspevky.

Podľa § 293bj ods. 1 zák. č. 461/2003 Z. z. v znení relevantnom pre prejednávajúcu vec Sociálna poisťovňa môže na základe písomnej žiadosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ktorým trvá povinnosť odvádzať poistné a príspevky na starobné dôchodkové sporenie, v odôvodnených prípadoch odpustiť povinnosť zaplatiť penále za obdobie pred 1. júnom 2009, ak v deň doručenia žiadosti boli zaplatené dlžné sumy poistného a príspevkov na starobné dôchodkové sporenie a v období odo dňa doručenia žiadosti do dňa vydania rozhodnutia o žiadosti odvádza poistné a príspevky na starobné dôchodkové sporenie včas a v správnej sume. Žiadosť o odpustenie povinnosti zaplatiť penále podľa prvej vety môže byť podaná najneskôr do 31. decembra 2009. O odpustení povinnosti zaplatiť penále rozhoduje pobočka.

5. Žalovaná v odôvodnení napadnutého rozhodnutia uviedla, že právna úprava obligatórne určuje povinnosť zaplatiť v zákonom určenej lehote poistné a príspevky a v prípade ich neuhradenia alebo omeškania, uhradiť aj predpísané penále.

Podľa žalovanej zák. č. 461/2003 Z. z. neobsahuje inštitút, ktorý by umožňoval zmiernenie tvrdosti zákona a odpustenie povinnosti zaplatiť penále aj tým platiteľom, ktorí zákonom ustanovené podmienky nespĺnia. Podľa žalovanej tiež neboli splnené podmienky pre odpustenie povinnosti zaplatiť penále v zmysle § 293ap ako aj pre nepredpísanie penále alebo odpustenie povinnosti zaplatiť penále v zmysle § 293bl ods. 1 zák. č. 461/2003 Z. z.

II.

Konanie na prvostupňovom súde

A)

6. Proti tomuto rozhodnutiu žalobca podal na Krajský súd v Bratislave žalobu zo dňa 16.12.2013.

7. Podľa žalobcu, vzhľadom na počet dotknutých zamestnancov žalobcu (4 zamestnanci), sa tento domnieva, že v žiadnom prípade nešlo o vedomé porušenie zákona ale o nesprávny výklad zákona v časti upravujúcej úhradu príspevkov a poistného pri súbehu viacerých pracovných pomerov u dotknutých štyroch zamestnancov.

Ďalej zopakoval dôvody uvedené v administratívnom odvolaní proti prvostupňovému rozhodnutiu, v medziach ktorých sa zamerával na nesprávnu aplikáciu ustanovenia § 293bl ods. 1 zák. č. 461/2003 Z. z.

8. Žalovaná vo vyjadrení z 27.02.2014 (č. l. 25) k žalobe navrhla túto zamietnuť. Uviedla, že v zmysle ustanovení zák. č. 461/2003 Z. z. ako aj zákona č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení je každý zamestnávateľ povinný platiť poistné a príspevky za svojich zamestnancov a tieto odvádzať včas a v správnej sume.

Žalovaná je povinná predpísať penále vždy, keď zistí, že nebolo odvedené poistné a príspevky včas alebo v správnej sume, pričom nejde o vec voľnej úvahy. Zákon neustanovuje lehotu, v ktorej je žalovaná

povinná predpísať penále, a že tak urobila až po dvoch rokoch od vykonania kontroly, nemá vplyv na výšku penále.

B)

9. Krajský súd v Bratislave ako súd prvého stupňa preskúmal napadnuté rozhodnutie v rozsahu dôvodov uvedených v žalobe (§ 249 ods. 2 O.s.p.) ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, a dospel k záveru, že žaloba je dôvodná, keďže rozhodnutia sú zjavne nespravodlivé a žalobca bol nimi ukrátený na svojich právach.

Krajský súd ako nezákonné podľa § 250j ods. 2 písm. a) O.s.p. zrušil len druhostupňové rozhodnutie, keďže nápravu môže urobiť priamo žalovaný.

10. Po citácii niektorých ustanovení Občianskeho súdneho poriadku krajský súd prihliadajúc k svojej pôvodne načrtnutej myšlienke prieskumu nie zákonnosti ale spravodlivosti rozhodnutí správnych orgánov zdôraznil, že

„Kľúčovou otázkou vo veci bolo posúdenie, či striktné držanie sa citovaných zákonných ustanovení je vzhľadom na všetky objektívne a špecifické okolnosti daného prípadu súladné s ponímaním materiálneho právneho štátu a či takáto rigidná a výlučne formalistická aplikácia zákona o sociálnom poistení nie je absolútne nespravodlivá a či nie je v príkrom rozpore so základnými princípmi materiálneho právneho štátu, keďže povinnosťou súdu (v určitej miere aj správneho orgánu) nachádzať právo neznamena len vyhľadávať priame a výslovné pokyny v zákonnom texte, ale tiež formulovať, čo je zmyslom a účelom právnych predpisov. Súd teda musí nielen rešpektovať právo, ale jeho výklad a aplikácia musia v právnom štáte smerovať k spravodlivému výsledku.“

11. Následne s poukazom na niektoré vybrané rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky - ďalej na účely rozsudku len „Ústavný súd“ (napr. sp. zn. I. ÚS 17/1999, nález zo dňa 22.09.1999, Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1999, s. 365, zhodne sp. zn. I. ÚS 44/1999, nález z 13.10.1999, Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 1999, s. 382, resp. nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. Pl. ÚS 16/06 zo dňa 30.04.2008, nález Ústavného súdu sp. zn. Pl. ÚS 12/05 zo dňa 28.11.2007 a iné) poukázal na porušenie ústavných princípov vrátane princípov právneho štátu vymenovaných konajúcim krajským súdom v odôvodnení svojho rozsudku.

12. Ďalej krajský súd citoval prechodné ustanovenia § 293ap, § 293bj ods. 1 ako aj § 293bl ods. 1 zák. č. 461/2003 Z. z., ktoré obsahovali obdobné formulácie vôle zákonodarcu o právomoci žalovanej, resp. jej prvostupňového orgánu odpustiť povinnosť zaplatiť penále za stanovené predchádzajúce obdobie, pričom vyslovil nasledujúci záver:

„Z citovaných zákonných ustanovení vyplýva, že zákonodarca dva krát prijal takú právnu úpravu, ktorá vytvorila tzv. generálny pardon, znamenajúci, že ak dlžník v stanovených lehotách zaplatí dlžné poistné a príspevky, Sociálna poisťovňa mu nepredpíše penále alebo už predpísané penále odpustí. Účelom a samotným zmyslom generálneho pardonu nepochybne bolo, aby dlžné subjekty prioritne zaplatili dlžné poistné a príspevky a v prípade, že tak urobia, štát (Sociálna poisťovňa) sa vzdá práva na penále, t.j. odmietol sankcionovať takéto subjekty za predpokladu, že povinné subjekty zaplatia dlžné poistné a príspevky. Je nepochybné, že žalobca nie je tým subjektom, ktorý by sa úmyselne vyhýbal plateniu poistného a príspevkov, subjektom, ktorý by cieľavedome obchádzal zákon a vedome neplnil svoje zákonné povinnosti, keď k podlžnosti došlo chybným výkladom zákona a to v prípade štyroch zamestnancov z cca 215 v danom období, pričom títo štyria zamestnanci boli zároveň v pracovnom pomere aj u iného zamestnávateľa, teda išlo o súbeh viacerých pracovných pomerov u jedného zamestnanca. Nebolo tiež spochybnené, že by žalobca od svojho vzniku (od roku 2000 a predtým jeho právny predchodca...) až do súčasnosti porušoval zákon tým, že by neplatil poistné a príspevky včas a v správnej výške. Právny zástupca žalobcu prezentoval, že v niektorých mesiacoch žalobca odvádzal poistné a príspevky aj vo výške 100 000,- eur. V prípade žalobcu ide teda celkom zrejme o subjekt, ktorý si riadne plní svoje zákonné povinnosti a nepatrí do množiny tzv. chronických neplatičov Sociálnej poisťovne, ktorí však v kontexte časových súvislostí mohli využiť generálny pardon a teda boli v konečnom dôsledku oslobodení od platenia penále, čím boli zvýhodnení. Tu vzniká paradoxne absurdná situácia, keď subjekty, ktoré vedome (úmyselne) neplatili poistné a príspevky, t.j. vedome si neplnili svoje zákonné povinnosti, mohli využiť zákonnú úpravu tvoriacu generálny pardon a naproti tomu

subjekt ako žalobca, ktorý o podlžnosti, ktorú mimochodom uhradil ihneď po právoplatnom rozhodnutí o jej vyrubení, takúto možnosť už nemal, nakoľko uplynuli zákonné lehoty. V tejto súvislosti je potrebné spomenúť kontrolu uskutočnenú až v roku 2011, ktorá zistila predmetné podlžnosti, pričom je zrejmé, že ak by Sociálna poisťovňa uskutočnila kontrolu kedykoľvek pred 30.04.2010, mal by žalobca možnosť dlžné poistné a príspevky zaplatiť a tým by nedošlo k tak dramatickému postihu v podobe predpísaného penále ako k nemu v skutočnosti došlo.“

13. Hoci na jednej strane krajský súd potom uznal, že žalovaná má pravdu v tom, že v danom prípade neboli splnené formálne podmienky zákona pre odpustenie penále, resp. podmienky pre nepredpísanie penále, tak na druhej strane krajský súd žalovanej vytkol vzhľadom na špecifiká daného prípadu jej celkom formalistický prístup, keďže pre neho je zrejmé, že došlo k neprimeranej tvrdošti zákona voči žalobcovi.

Následne za primerané a spravodlivé krajský súd označil vyrubenie penále za obdobie po 01.01.2010 až do zaplattenia. resp. do termínu stanoveného v § 240 ods. 1 zák. č. 461/2003 Z. z.

14. Záverom krajský súd upozornil na to, že:

„funkciou súdov a justície všeobecne je poskytovať ochranu práv jednotlivca, v materiálnom právnom štáte potom ochranu aj základným právam a slobodám. Nie vždy sú všetky základné práva priamo vykonateľné a pôsobia voči jednotlivcovi bezprostredne. V niektorých prípadoch pôsobia len sprostredkované cez jednotlivé normy jednoduchého práva tak, že jednoduchým právom prenikajú. Preto pri výklade, či aplikácii jednoduchého práva na takéto vzťahy sú súdy povinné toto prenikanie starostlivo zvážiť a brať v úvahu tak, aby súčasne plnili svoje povinnosti poskytovať ochranu tak právam v rovine jednoduchého práva, tak právam základným. Nemožno preto tolerovať formalistický postup, ktorým sa za použitia sofistikovanej argumentácie odôvodňuje zrejma nespravodlivosť. Všeobecný súd nie je absolútne viazaný doslovným znením zákona, ale sa od nej môže a musí odchýliť, pokiaľ to vyžaduje účel zákona, história jeho vzniku, systematická súvislosť alebo niektorý z princípov, ktoré majú svoj základ v ústavne konformnom právnom poriadku ako významovom celku; povinnosť súdu nachádzať právo neznamena len vyhľadávať priame a výslovné pokyny v zákonnom texte, ale tiež povinnosť zisťovať a formulovať, čo je konkrétnym právom i tam, kde ide o interpretáciu abstraktných noriem a ústavných zásad.

Krajský súd zdôrazňuje, že vždy je nevyhnutné vychádzať z individuálnych, teda na konkrétnych skutkových zisteniach založených rozmeroch každej súdom prejednávanej veci. Mnohé prípady a ich špecifické okolnosti môžu byť značne komplikované a netypické; to však nezabavuje súd povinnosti urobiť všetko pre spravodlivé riešenie, akokoľvek sa to môže zdať zložité. Spravodlivosť musí byť v procese, ktorým súd interpretuje a aplikuje právo, vždy prítomná ako hodnotový činiteľ. Spravodlivosť je hodnotovým princípom, ktorý je spoločný všetkým demokratickým právnym poriadkom. Nad každým vytváraním súdneho rozhodnutia sa nesie dvojaký imperatív: rozhodnutie musí byť nielen zákonné, ale predovšetkým spravodlivé. Úlohou súdu je práve rozpoznať cez zákon spravodlivosť.

Práve z uvedených dôvodov bolo potrebné napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť žalovanému na ďalšie konanie.“

15. Uznesením č. k. 2S/305/2013-21 z 15.01.2014 predseda konajúceho senátu odložil vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia v spojení s rozhodnutím Sociálnej poisťovne, pobočky Bratislava č. 704-0218037613-GC04/13 z 02.10.2013, a to až do právoplatnosti rozhodnutia súdu vo veci samej.

Odklad rozhodnutia odôvodnil predseda tým, že dôvody žalobcu o vzniku nenapraviteľnej škody na jeho právach, nakoľko úhrada predpísaného penále bude mať pre neho likvidačný charakter, a že v tejto súvislosti by prípadným zánikom žalobcu stratilo prácu viac ako 215 zamestnancov, považuje za opodstatnené a tvrdenia žalobcu uvedené v žalobe za natoľko závažné, že okamžitým výkonom rozhodnutia hrozí žalobcovi závažná majetková ujma spočívajúca v povinnosti zaplatiť penále v sume 91.758,43 €.

III.

Odvolanie žalovanej/stanoviská

A)

16. Vo včas podanom odvolaní zo dňa 27.08.2014 (č. I. 43) proti rozsudku krajského súdu žalovaná v súlade s ustanovením § 205 O.s.p. uviedla ako dôvod odvolania to, že rozhodnutie súdu prvého stupňa vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci /§ 205 ods. 2 písm. f) O.s.p./.

17. Následne odvolací súd rekapituluje odvolacie námietky žalovanej v stručnom prehľade:

- normy verejného práva sú kogentného charakteru, t. j. charakteru prikazujúceho a zakazujúceho,
- žalovaná nemôže hľadať také riešenie, ktoré by bolo v súlade so všeobecnou ideou spravodlivosti,
- princíp právnej istoty a spravodlivosti v práve sociálneho zabezpečenia znamená, že je potrebné zabezpečiť, aby v rozhodovaní o skutkovo zhodných alebo podobných prípadoch nevznikali neodôvodnené rozdiely,
- v svojich rozhodnutiach, na ktoré poukazuje krajský súd, sa Ústavný súd nezaoberal prípadmi, ktoré by boli obdobného charakteru ako v prejednávanej veci, t. j. prípad predpísania penále,
- k otázke ústavnej konformity výkladu právnych noriem zaujala žalovaná stanovisko v súlade s uznesením Ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 274/07, ktorého relevantnú časť citovala,
- žiadne z ustanovení zák. č. 461/2003 Z. z. ani jeho celok doteraz neboli Ústavným súdom posúdené ako neústavné,
- zák. č. 461/2003 Z. z. neobsahuje ustanovenia, ktoré by zmiernili jeho tvrdosť,
- nie je možné namietať odopretie práva využiť tento tzv. „Generálny pardon“ tým účastníkom konania, ktorých žalovaná upozorní na nesplnenie odvodovej povinnosti až po 31. januári 2008, resp. po 30. apríli 2010, ako aj že
- zák. č. 461/2003 Z. z. neukladá lehotu na predpísanie penále.

18. Záverom žalovaná navrhla, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky zrušil rozsudok krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

B)

19. Vo svojom vyjadrení (č. I. 47) zo dňa 14.11.2014 žalobca prostredníctvom právnej zástupkyne zdôraznil argumentáciu krajského súdu, že

- konaním správnych orgánov bol porušený princíp právnej istoty a spravodlivosti,
- došlo k porušeniu práv žalobcu vo vzťahu k uvedeným článkom ústavy,
- dôraz aplikácie materiálneho hľadiska právneho štátu pri rozhodovaní správnych orgánov,
- sa nestotožňuje s názorom žalovanej, že nemôže postupovať v rozpore so zák. č. 461/2003 Z. z. ako aj s nemožnosťou zmierniť jeho tvrdosť v individuálnych prípadoch,
- Ústavný súd zdôraznil v rozhodnutí sp. zn. III. ÚS 274/07 z 11.10.2007 postup pri riadnej aplikácii správneho práva, ako aj
- existenciu absurdnej situácie, kedy niektoré subjekty, ktoré aj úmyselne neplatili poistné a príspevky na poistnom, tak mohli využiť zákonnú úpravu tvoriacu generálny pardon, čo však žalobca, ktorý takto nepostupoval, tak takúto možnosť nemal.

20. Záverom žalobca požiadal, aby odvolací súd potvrdil napadnutý rozsudok krajského súdu ako vecne správny a priznal žalobcovi náhradu trov konania vo vyčíslenej sume 142,04 €.

IV.

Právne názory odvolacieho súdu

21. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „Najvyšší súd“) ako odvolací súd (§ 10 ods. 2 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok v rozsahu a z dôvodov uvedených v odvolaní podľa § 212 v spojení s § 246c ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok (ďalej v texte rozsudku tiež „O.s.p.“). Po zistení, že odvolanie bolo podané oprávnenou osobou v zákonnej lehote (§ 204 ods. 1 O.s.p.) a že ide o rozsudok, proti ktorému je podľa ustanovenia § 201 v spoj. s ust. § 250ja ods. 1 O.s.p. odvolanie prípustné, vo veci v zmysle dôvodov uvedených v § 250ja ods. 2 O.s.p. nenariadil pojednávanie a po neverejnej porade senátu jednomyselne (§ 3 ods. 9 zák. č. 757/2004 Z. z.) dospel k záveru, že odvolanie je dôvodné, pretože napadnuté rozhodnutie správneho orgánu je zákonné, a preto rozsudok krajského

súdu postupom podľa 220 O.s.p. v spojení s § 246c ods. 1 zmenil tak, že žalobu podľa 250j ods. 1 O.s.p. zamietol.

22. Po preverení riadnosti podmienok vykonávania súdneho prieskumu rozhodnutí správneho orgánu (tzn. najmä splnenia podmienok konania a okruhu účastníkov) sa Najvyšší súd sčasti stotožňuje so skutkovými závermi krajského súdu v tom rozsahu, ako si ich osvojil zo zistení uvedených žalovaným správnym orgánom, ktoré sú obsiahnuté v administratívnom spise. Na druhej strane podstatou súdneho odvolania proti rozsudku krajského súdu ako aj žaloby, ktorou sa žalobca domáha preskúmania rozhodnutia žalovaného, je právna otázka, či platná právna úprava pripúšťa naplniť ideu spravodlivého posúdenia veci v zmysle záverov krajského súdu tak, ako boli prezentované s podporou citovaných rozhodnutí Ústavného súdu. S tým súvisí aj otázka správneho právneho posúdenia vôle zákonodarcu obsiahnutej v spornom ustanovení § 293bl, resp. § 293bj zák. č. 461/2003 Z. z.

Práve tento právny rámec aj vymedzuje potrebné medze skutkového zistenia.

23. Žalovaná svoje odvolanie oprela o viacero námietok. Za účelom riadneho prieskumu zákonnosti napadnutého rozhodnutia sa musí Najvyšší súd primárne vysporiadať s vyššie naznačeným problémom výkladu ustanovenia § 293bl zák. č. 461/2003 Z. z., aby mohol následne vyhodnotiť zámer zákonodarcu pri namietanej aplikácii odstraňovania tvrdosti v individuálnych prípadoch.

24. Najvyšší súd z napadnutého rozsudku zistil, že krajský súd sa v svojom odôvodnení zaoberal prieskumom interpretácie ustanovenia k § 293ap, § 293bj ods. 1 ako aj § 293bl ods. 1 zák. č. 461/2003 Z. z. Z ich logického výkladu, a to najmä s dôrazom na ustanovenie § 293bl ods. 1 zák. č. 461/2003 Z. z. krajskému súdu vyplýva, že ide o právo poisťovne nepredpísať penále alebo odpustiť povinnosť zaplatiť predpísané penále, ktoré sa viaže na dlžné poistné a dlžné poistné podľa osobitného predpisu za obdobie pred 01. januárom 2010 s podmienkou, že tieto povinné platby poistného a príspevkov, t. j. všetky dlžné sumy poistného za obdobie pred 01.01.2010 musia byť zaplatené najneskôr do 30.04.2010.

25. V uvedenej súvislosti a s prihliadnutím na ideu spravodlivosti a na ústavnú judikatúru citovaných vyššie (viď body č. 10, 11 ako aj 14) však Najvyšší súd musí zdôrazniť, že veľmi starostlivo a obozretne zvažuje v svojej rozhodovacej praxi uplatnenie nižšie uvedenej argumentácie Ústavného súdu (m.m. sp. zn. III. ÚS 274/07 z 11.10.2007) týkajúcej sa možnosti súdnym výkladom odstrániť nedostatky legislatívnej činnosti, t. j. že:

„orgány aplikujúce správne právo a spomedzi nich osobitne sudcovia pri rozhodovaní v správnom súdnictve, sú oprávnení nedostatky zákonnej právnej úpravy svojím výkladom odstraňovať. Takéto odstraňovanie však nemožno považovať za legislatívnu činnosť, ktorá by narušala ústavný princíp trojdelenia štátnej moci. Sudca pri interpretácii normy správneho práva nesmie tvoriť, ale môže odhaľovať a formulovať vzťahy medzi jednotlivými právnymi normami vychádzajúc z účelu a zmyslu právnej úpravy. Jedinou požiadavkou, ktorá je pritom na sudcu kladená, je ústavná konformita výkladu (čl. 152 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky).“

26. Je nepochybné, a v tomto sa Najvyšší súd stotožňuje aj s odvolacou argumentáciou žalobkyne, že právne normy odvetvia sociálneho práva sa vyznačujú kogentným charakterom, ktorý vo všeobecnosti neumožňuje ich aplikačnú tvrdosť v individuálnom prípade zmierniť, a preto idea aplikačnej spravodlivosti hmotného sociálneho práva tak, ako ju prezentuje krajský súd, nemá v prejednávanej veci opodstatnenie, pokiaľ spoločnosť spravodlivosť chápe ako určitú vlastnosť spoločenského poriadku, ktorá, hoci silne preniká do práva, tak ho dominantne neovláda, ale pôsobí na neho spolu s ideou zákonnosti.

Navyše idea aplikačnej spravodlivosti prezentovaná krajským súdom nepochybne vedie nie k extenzívnemu ale k extrémnemu poňatiu výkladu práva bez prihliadnutí na teóriu formálnej a etickej, resp. distributívnej a redistributívnej (procedurálnej) formy spravodlivosti (viď právne teoretické závery obsiahnuté v starogréckych modeloch spravodlivosti alebo v dielach Johna Rawlsa, Dworkina či Cohena), kedy by výsledok aplikácie práva výslovne záležal iba na individuálnom zložení orgánu súdnej moci. Toto by nepochybne malo dopad na popretie ústavného princípu predvídateľnosti práva a k potlačeniu právnej istoty, ako hlavnej funkcie objektívneho práva.

27. Avšak osobitným prvkom, ktorý prezentuje odstránenie tvrdosti aplikácie práva sociálneho poistenia (obdobne napríklad aj tzv. zbraňová amnestia) a vychádza nie z ideí spravodlivosti ale z politickej myšlienky napraviť tvrdé dopady nejednoznačného práva, je štátom aprobovaný zánik sankcie, t. j. v prejednávanej veci oprávnenie vyrubiť penále alebo že už vyrubené penále zaniká.

28. Skutočnosť, že žalobca uhradil omeškané poistné až po zákonom termíne, žiadny z účastníkov nespochybnil. Preto Najvyšší súd pristúpil k prevereniu správnosti právneho posúdenia veci žalovanou. Žalovaná v napadnutom rozhodnutí deklarovala (č. I. 9), že nakoľko omeškané poistné žalobca uhradil až dňa 18. júla 2011. t. j. oneskorene, tak mu výhoda vyplývajúca z ustanovenia § 293bl ods. 1 zák. č. 461/2003 Z. z. neprislúcha.

29. Tento prístup krajský súd vyhodnotil ako právne formalistický prístup k hľadaniu riešenia v konkrétnej veci. Najmä zdôraznil (viď str. 9 rozsudku krajského súdu), že

„žalobca nie je tým subjektom, ktorý by sa úmyselne vyhýbal plateniu poistného a príspevkov, subjektom, ktorý by cieľavedome obchádzal zákon a vedome neplnil svoje zákonné povinnosti, keď k podľnosti došlo chybným výkladom zákona v prípade štyroch zamestnancov z cca 215 v danom období, pričom títo štyria zamestnanci boli zároveň v pracovnom pomere aj u iného zamestnávateľa, teda išlo o súbeh viacerých pracovných pomerov u jedného zamestnanca.“

30. Ideu aplikačnej spravodlivosti musí Najvyšší súd v prejednávanej veci konfrontovať s ideou právneho štátu, ktorá je zakotvená v článku 1 ods. 1 veta prvá ústavy Slovenskej republiky. Táto idea vyžaduje nielen od orgánov súdnej moci ale aj moci výkonnej, aby ich výklad práva v konkrétnej veci nepochybne smeroval (princíp právnej istoty) k tomu výsledku, ktorý mal, resp. mal mať na mysli zákonodárca pri jeho tvorbe.

Na základe uvedeného potom pre sudcu spočíva význam interpretácie v tom, že zákonodarcom všeobecne sformulované pravidlo (je nutné mať na mysli najmä jeho dispozíciu) musí transformovať prostredníctvom jazykových prostriedkov na, pre podmienky konkrétneho skutkového stavu, aplikácie schopné pravidlo, a toto porovnáva s reálnou situáciou, dejom, resp. postojom či iným druhom správania jednotlivca v prejednávanej veci. Následne úradná osoba, ktorá vykonáva autoritatívny výklad, svoje úvahy, ktoré ju abstraktne vedeným spôsobom viedli k prijatiu takéhoto výsledku výkladu, musí v zmysle § 209 ods. 4 zák. č. 461/2003 Z. z., resp. v prípade sudcu podľa § 157 ods. 2 v spojení s § 246c ods. 1 O.s.p. objasniť tak, aby sa vyvaroval nebezpečenstvu z nesprávneho právneho výkladu. Takýto prístup k výkladu práva v súdnej praxi je naplnením princípu právnej istoty v spoločnosti a súčasne eliminuje ľudskú omylnosť a ovplyvniteľnosť.

31. Ústavný súd Slovenskej republiky prostredníctvom nálezu sp. zn. III. ÚS 341/07 uviedol, že pri výklade a aplikácii ustanovení právnych predpisov je nepochybne potrebné vychádzať prvotne z ich doslovného znenia. Súd však nie je doslovným znením zákonného ustanovenia viazaný absolútne. Môže, ba dokonca sa musí od neho (od doslovného znenia právneho textu) odchýliť v prípade, keď to zo závažných dôvodov vyžaduje účel zákona, systematická súvislosť alebo požiadavka ústavne súladného výkladu zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov (čl. 152 ods. 4 ústavy). Samozrejme, že sa v takýchto prípadoch musí zároveň vyvarovať svojvôle (arbitrárnosti) a svoju interpretáciu právnej normy musí založiť na racionálnej argumentácii.

V prípadoch nejasnosti alebo nezrozumiteľnosti znenia ustanovenia právneho predpisu (umožňujúceho napríklad viac verzií interpretácie) alebo v prípade rozporu tohto znenia so zmyslom a účelom príslušného ustanovenia, o ktorého jednoznačnosti niet pochybností, možno uprednostniť výklad „e ratione legis“ pred doslovným gramatickým (jazykovým) výkladom.

32. Na základe hore uvedených výkladových kritérií Najvyšší súd nezistil žiadne pochybenia na strane žalovanej pri výklade sporných ustanovení, najmä § 293ap, 293bj ods. 1 a § 293bl ods. 1 zák. č. 461/2003 Z. z.

Naopak, kritériá, ktoré krajský súd využil (najmä platobná disciplína žalobcu, nejednoznačnosť ustanovení pre súbežný výkon pracovných pomerov alebo tzv. bagatelizácia zanedbania svojich povinností voči množstvu pracovníkov, u ktorých povinnosti odvodov boli riadne plnené), musí

Najvyšší súd označiť za také, ktoré nemajú oporu v zákone. Obdobné právne názory vyslovil Najvyšší súd vo svojom predchádzajúcom rozsudku sp. zn. 1Sžso 80/2014 zo dňa 31. mája 2016.

33. Žalobca v prejednávanej veci tiež brojil proti výkladu ustanovení § 293ap, 293bj ods. 1 a § 293bl ods. 1 zák. č. 461/2003 Z.z. tak, že hoci si riadne plní svoje zákonné povinnosti, tak s prihliadnutím na jeho prípad tu vzniká paradoxne absurdná situácia, keď subjekty, ktoré vedome (úmyselne) neplatili poistné a príspevky, mohli využiť zákonnú úpravu tvoriacu generálny pardon, avšak žalobca, ktorý o podľnosti sa dozvedel až po uplynutí zákonných lehôt, takúto možnosť potom už nemal.

Najvyšší súd nemôže uvedenú argumentáciu žalobcu akceptovať. Je oprávnením zákonodarcu, aby v ústavných medziach reguloval spoločenské vzťahy, a to aj v oblasti výberu a platenia poistného. Iba žalobca, ako správne poukázala žalovaná, je zodpovedný výlučne za správnosť a včasnosť odvádzania poistného a príspevkov v zmysle zák. č. 461/2003 Z. z. Uvedená zodpovednosť mu však nebráni využiť širokú ponuku ekonomicko-právneho poradenstva (advokáti, daňoví poradcovia alebo audítori) a tým aj časť tejto zodpovednosti preniesť na poskytovateľa poradenských služieb, ak dospeje k záveru o nezrozumiteľnosti, nejednoznačnosti alebo inej nejasnosti vo výklade právnych noriem sociálneho zabezpečenia. Prístupnosť uvedených služieb je zabezpečená, a preto Najvyšší súd v aplikácii ustanovení § 293ap, 293bj ods. 1 a § 293bl ods. 1 zák. č. 461/2003 Z. z. nezistil žiadny odlišný prístup žalovanej.

34. K argumentácii žalobcu, ktorá rozdeľuje platiteľov poistného do skupín nevedomých a vedomých porušovateľov platenia poistného sa Najvyšší súd nebude vyjadrovať, lebo v prejednávanej veci ide o individualizované skutočnosti týkajúce sa iba žalobcu a nie o porovnávanie subjektov skupiny pre ich nerovnaké postavenie, resp. nerovnaké zaobchádzanie v skupine.

Na uvedenom základe preto pristúpil k zmene rozsudku krajského súdu.

V.

35. Odvolací súd vzhľadom na námietky uplatnené žalovanou uvádza, že napadnuté rozhodnutie má všetky formálne i obsahové náležitosti rozhodnutia v zmysle § 209 zák. č. 461/2003 Z. z. Uvedené rozhodnutie správneho orgánu vychádza z dostatočne zisteného skutkového stavu, ktoré je logicky vyhodnotené a riadne právne posúdené. Odvolací súd sa stotožňuje so skutkovými zisteniami a právnymi závermi zistených v predchádzajúcich konaniach o tom, že navrhovateľka nespĺňa zákonné podmienky pre zánik alebo nevyrubenie penále za zistené obdobie.

Počas konania nebolo účastníkmi naznačené ani odvolací súd nedospel k záveru, že by sa vyskytli prekážky pre konanie z dôvodov neústavnosti alebo potreby výkladu komunitárneho práva aplikovaných právnych predpisov a súvisiacich právnych aktov orgánov Európskej únie, pre ktoré je potrebné konanie prerušiť.

36. Na základe zisteného skutkového stavu, uvedených právnych skutočností, po vyhodnotení námietok žalobcu ako aj s prihliadnutím na závery obsiahnuté v svojich vyššie uvedených predchádzajúcich rozhodnutiach (najmä rozsudok sp. zn. 1Sžso 80/2014), pri ktorých Najvyšší súd nezistil žiaden relevantný dôvod, aby sa od nich odchýlil (napríklad zásadná zmena právneho prostredia, zistenie odlišného skutkového stavu alebo prijatie protichodného zjednocovacieho stanoviska), rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku rozsudku.

Otázku právneho pôsobenia uznesenia krajského súdu o odložení vykonateľnosti napadnutého rozhodnutia spolu s prvostupňovým rozhodnutím riešil krajský súd vo výroku uznesenia.

37. O práve na náhradu trov odvolacieho súdneho konania rozhodol Najvyšší súd podľa § 224 ods. 1 v spojitosti s § 250k ods. 1 O.s.p., podľa ktorého neúspešnému žalobcovi právo na náhradu trov tohto konania nevzniklo.

38. Najvyšší súd v prejednávanej veci v súlade s ust. § 250ja ods. 3 O.s.p. rozhodol bez pojednávania, lebo nezistil, že by týmto postupom bol porušený verejný záujem (vo veci prebehlo na prvom stupni súdne pojednávanie, pričom účastníkom bola daná možnosť sa ho zúčastniť), nešlo o vec v zmysle § 250i ods. 2 O.s.p. (úprava povinnosti zaplatiť penále z omeškaného poistenia je spojená s

verejnoprávnymi vzťahmi), v konaní nebolo potrebné v súlade s ust. § 250i ods. 1 O.s.p. vykonať dokazovanie a z iných dôvodov nevznikla potreba pojednávania nariadiť.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu **n i e j e** prípustný opravný prostriedok (§ 246c ods. 1 O.s.p.).